

УДК 338.439.4

Артеменко О.О., к.е.н., доцент (oleksandra.oleksiivna.57@mail.ru)©
Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ У РОСЛИННИЦТВІ

У статті розглянуті питання впливу рівня ресурсозабезпеченості на ефективність інноваційних технологій вирощування сільськогосподарських культур. Низький рівень концентрації капіталу в галузі може бути опосередкований також через ресурсне забезпечення сільськогосподарського виробництва. Визначені розрахункові показники виробничої собівартості є інформаційною базою як для планування поточної діяльності підприємств, так і для прогнозування динаміки виробничих витрат в рослинництві в контексті зрушень в ресурсному забезпеченні агровиробництва. Зважаючи на все це високу питому вагу товаровиробників, що належать до низького рівня ресурсного забезпечення, в їх загальній кількості, а також у контексті необхідності набуття відтворювальними процесами в агровиробництві розширеного характеру, ми маємо сприяти якомога швидшому скороченню кількості підприємств, що кваліфікуються як недостатньо забезпечені ресурсами виробництва.

Ключові слова: ресурсозабезпеченість, собівартість, виробничі витрати, прибуток, маркетинг, менеджмент, інновації, техніко-технологічне забезпечення, інвестиції, економічний ефект.

Постановка проблеми. Спад обсягів виробництва сільськогосподарської продукції потребує впровадження нових науково-обґрунтованих заходів до відтворення виробничих процесів у галузі. Термінове впровадження інноваційних технологій у практику діяльності сільськогосподарських підприємств стримує низький рівень забезпечення сільськогосподарського виробництва ресурсами, в першу чергу, технічними та фінансовими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над проблемою покращення умов виробництва та удосконалення рівня техніко-технологічного забезпечення галузі рослинництва працює багато провідних фахівців. Наукові дослідження Ю.Я. Лузана, Г.С. Мазнева, П.М. Макаренка, В.Я. Месель-Веселяка, О.В. Олійника, П.Т. Саблука, Н.Я. Спасіва, П.А. Стецюка, Б.Й. Пасхавера, М. В.Зубця, А. С.Музиченка, Л.М. Малюги, Ю.Ф. Мельник, Ю.Ю. Мороза дають змогу покращення та розробки нових підходів до удосконалення сільськогосподарського виробництва та його фінансового стану.

На жаль, на сьогоднішній день менш ніж одну двадцяту частину сільськогосподарських підприємств можна віднести до високозабезпечених

фінансовими ресурсами, а ефективно відтворюють розміщені у виробничому процесі фінансові ресурси менш ніж третина підприємств аграрного сектора [1]. Основною причиною такої ситуації є низький ступінь концентрації капіталу в аграрному секторі, який позбавляє суб'єктів виробничої сфери можливості ефективно застосовувати економічні та управлінські інструменти підвищення результативності своєї діяльності. Завдання забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного виробника потребують пошуку та впровадження заходів, спрямованих на суттєве підвищення ефективності виробництва продукції навіть за наявності посткризових явищ [2,3]. Більшість найраціональніших рішень знаходяться у площині застосування інноваційних інженерно-технологічних рішень, спрямованих на створення конкурентних, особливо, вартісних, переваг вітчизняних виробників.

Мета статті. Існуючий рівень ресурсного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників фактично є обмеженням комплексності застосування заходів з реалізації прогресивних техніко-технологічних рішень, а отже, обмеженням набуття конкурентних переваг за рахунок індивідуальних витрат підприємства на створення певних видів продукції.

Низька ефективність діяльності сільгоспвиробників зумовлює понижену інвестиційну привабливість підприємств галузі, що не сприяє підвищенню рівня концентрації капіталу в галузі. Залишковий рівень розвитку, зокрема, матеріально-технічної бази, не відповідає виробничим завданням, що стоять перед підприємствами аграрного сектора, адже з його використанням неможливо реалізовувати прогресивні технології виробництва сільськогосподарської продукції. Застосування застарілих технічних засобів та технологічних прийомів значною мірою виключає можливості забезпечення необхідного рівня ефективності виробництва.

Виклад основного матеріалу. Рівень концентрації капіталу в галузі може бути опосередкований через ресурсне забезпечення сільськогосподарського виробництва. Організаційно-економічне підґрунтя разом зі здобутками організації та управління поточною діяльністю визначають фактичний стан ресурсного забезпечення функціонування підприємств галузі. Залежно від рівня ресурсозабезпеченості нами виконано групування суб'єктів господарювання. При цьому кількісними значеннями критеріїв ресурсозабезпеченості в рамках запропонованого підходу виступають вартість основних фондів та обсяг виручки від реалізації продукції, які приходяться на 1000 га сільськогосподарських угідь. Використання запропонованих кількісних характеристик з врахуванням якісних критеріїв, що характеризують стан матеріально-технічної бази товаровиробників, дозволяє визначити фактичний стан ресурсозабезпеченості галузі, а отже і рівень концентрації капіталу в ній. Згідно з даними групування, найбільшу питому вагу 38,67 % мають сільськогосподарські підприємства з низьким рівнем забезпечення, а найменшу (4,89 %) — підприємства з високим рівнем ресурсного забезпечення. Питома вага підприємств низького та задовільного рівнів складає 70,23 %, а можливості

для застосування прогресивних технологічних рішень, що мають забезпечувати конкурентоспроможність продукції, є лише у 29,77 % підприємств високого та достатнього рівнів.

Підприємства, що відносяться до високого та достатнього рівнів ресурсного забезпечення мають повну можливість реалізувати технологічні операції сучасних технологій виробництва продукції рослинництва. Останнє дозволяє також досягати додаткового ефекту від мінімізації обробки ґрунту, поступово переходити до систем мінімального та нульового обробки та завдяки впровадженню інтегрованих систем удобрення та захисту рослин отримувати стабільно високі врожаї основних культур.

Сільськогосподарські діяльність яких характеризується, не можуть в повному обсязі реалізовувати заходи з впровадження систем мінімального та нульового обробки ґрунту, тому основні зусилля підприємств з задовільним рівнем ресурсного забезпечення інтенсифікації виробництва продукції рослинництва мають бути спрямовані на використання якісного посівного матеріалу, вирощування сортів сільськогосподарських культур з високим потенціалом та запровадження інтегрованих систем удобрення та захисту рослин. При цьому оптимальною стратегією розвитку господарської та технологічної політики підприємства є реінвестування фінансових результатів у створення такої матеріально-технічної бази, яка б забезпечувала можливість впровадження технологій, які базуються на мінімальному та нульовому обробки ґрунту, і, в свою чергу, забезпечують найнижчий рівень витрат на створення продукції рослинництва.

Основними напрямками реалізації інноваційних технологічних рішень підприємствами низького рівня ресурсного забезпечення, питома вага яких серед підприємств аграрного сектора найбільша, є пошук можливостей для використання високоякісних посівних матеріалів та впровадження інтегрованих систем удобрення, заснованих на сучасних методиках програмування врожаїв. Це дозволить не тільки підвищити загальний рівень культури виробництва рослинницької продукції, а й підвищити врожаї сільськогосподарської сировини та стабілізувати результативність виробничо-господарської діяльності агропідприємств. При цьому саме стабілізація результатів виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських товаровиробників є основою підвищення ефективності їх комерційної активності та збільшення рівня концентрації капіталу в галузі.

Результати проведених досліджень демонструють суттєвий вплив ефекту масштабу на результативність застосування прогресивних техніко-технологічних рішень при виробництві продукції рослинництва. Наведені в табл. 1 дані ілюструють, що темп приросту урожайності сільськогосподарських культур, а отже результатів виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських товаровиробників, значно випереджає темп приросту виробничих витрат на одиницю площі посіву у високому та достатньому рівнях та майже дорівнює йому у задовільному рівні (як базовий для порівняння був використаний низький рівень ресурсного забезпечення). Досягнення

позитивних результатів у реагуванні обсягів виробництва продукції на витрачання ресурсів залежить від комплексності підходу при реалізації заходів з впровадження прогресивних техніко-технологічних рішень та коригується специфічними умовами діяльності окремих агропідприємств. Результати виконаного дослідження свідчать, що техніко-технологічне забезпечення аграрного виробництва, у тому числі і виробництва продукції рослинництва, являє собою складноструктуровану багатоелементну систему, організаційно-економічне та техніко-технологічне втручання в яку може викликати як позитивні, так і негативні наслідки.

Таблиця 1

Порівняння темпів приросту врожайності та витрат на одиницю площі посіву при різному ресурсному забезпеченні виробництва

Показник	Рівень ресурсного забезпечення			
	високий	достатній	задовільний	низький (базовий варіант)
Озима пшениця				
Темп приросту урожайності, %	173,3	140	43,3	0
Темп приросту витрат на 1 га, %	92,6	88,7	34,8	0
Індекс приросту урожайності по приросту витрат	1,87	1,58	1,24	—
Озиме жито				
Темп приросту урожайності, %	122,2	103,7	48,1	0
Темп приросту витрат на 1 га, %	51,8	57,8	46,1	0
Індекс приросту урожайності по приросту витрат	2,36	1,79	1,04	—
Ячмінь				
Темп приросту урожайності, %	195,5	136,4	72,7	0
Темп приросту витрат на 1 га, %	101	93,6	72,6	0
Індекс приросту урожайності по приросту витрат	1,94	1,46	1,00	—
Соняшник				
Темп приросту урожайності, %	191,7	125	33,3	0
Темп приросту витрат на 1 га, %	69,7	61,3	7,1	0
Індекс приросту урожайності по приросту витрат	2,75	2,04	4,69	—
Цукрові буряки				
Темп приросту урожайності, %	400	306,3	87,5	0
Темп приросту витрат на 1 га, %	200,5	158,7	69,9	0
Індекс приросту урожайності по приросту витрат	2,00	1,93	1,25	—

* Джерело: власні розрахунки

Впровадження інноваційних технологій і прийомів до виробничої практики обґрунтовується з технічної, агрономічної, екологічної та економічної точок зору. Основним критерієм, який визначає доцільність застосування системи технологій, заснованих на інноваційному підході, є економічний ефект, що формується порівняно із застосуванням традиційних техніко-технологічних

систем землеробства. Головним економічним показником застосування технологічних рішень є рівень витрат, пов'язаних з реалізацією використаних технологічних рішень. Формою представлення технологічних регламентів підприємств є технологічні карти. При виконанні досліджень технологічної складової техніко-технологічного забезпечення рослинництва нами були розроблені технологічні карти вирощування основних товарних культур для чотирьох рівнів ресурсного забезпечення [3]. На їх підставі нами були розраховані показники нормативної виробничої собівартості з урахуванням вартості основних ресурсів у 2011 році (табл. 2).

Таблиця 2

**Розрахункова виробнича собівартість вирощування озимої пшениці
в агропідприємствах Харківської області у 2012 році**

Показники	Значення показників за рівнями ресурсного забезпечення			
	високий	достатній	задовільний	низький
1	2	3	4	5
Озима пшениця				
Урожайність, ц/га	82	75	50	30
Виробнича собівартість, грн./т	1057,76	113,3	1249,31	1364,26
Структура собівартості, % в т.ч:	100	100	100	100
заробітна плата (основна, додаткова) з нарахуваннями, %	2,56	3,58	3,28	6,66
насіння, %	15,57	14,95	17,08	22,12
мінеральні добрива, %	32,47	32,74	25,86	10,89
засоби захисту рослин, %	4,93	5,85	6,78	7,34
ПММ, %	7,05	8,33	8,44	12,45
електроенергія, %	0,03	0,03	0,04	0,04
амортизаційні відрахування, %	15,96	10,63	12,45	14,07
ремонт основних засобів, %	4,69	6,31	7,88	8,05
транспортні витрати, %	1,16	1,01	0,96	0,75
плата за оренду земельних ділянок, %	2,65	2,67	3,82	4,94
інші матеріальні витрати, %	5,55	6,05	5,71	5,11
страхові платежі, %	3,83	4,08	3,99	3,92
загальновиробничі витрати, %	3,55	3,77	3,71	3,66

Наведені в табл. 2 нормативи виробничої собівартості однієї з основних сільськогосподарських культур – озимої пшениці враховують, як застосування певних агрозаходів, систем технологій, технічне забезпечення, а також є диференційованими відповідно до рівня ресурсного забезпечення агровиробництва. Завдяки цьому вони складають нормативно-методичну основу планування на рівні підприємства, адже дозволяють у цілком визначений спосіб кваліфікувати його виробничі можливості шляхом

віднесення до певної групи за рівнем ресурсного забезпечення.

Висновки. Визначені розрахункові показники виробничої собівартості є інформаційною базою як для планування поточної діяльності підприємств, так і для прогнозування динаміки виробничих витрат у рослинництві в контексті зрушень в ресурсному забезпеченні агровиробництва. Зважаючи на все ще високу питому вагу товаровиробників, що належать до низького рівня ресурсного забезпечення, в їх загальній кількості, а також в контексті необхідності набуття відтворювальними процесами в агровиробництві розширеного характеру, ми маємо сприяти якомога швидшому скороченню кількості підприємств, що кваліфікуються як недостатньо забезпечені ресурсами виробництва.

Література

1. Музиченко А. С. Організаційно-економічний механізм стимулювання інноваційної діяльності в АПК / А.С. Музиченко, Л.М. Малюга // Економіка АПК. – № 11. – 2009. – С.38-43.
2. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення : [монографія] / О. М. Алімов, В. М. Трегобчук та ін. — К. : Об'єднаний ін-т економіки НАН України, 2005. — 540 с.
3. Коваль П.В. Ефективність функціонування аграрних підприємств в умовах зміни темпів і пропорцій відтворення ресурсного потенціалу / П. В. Коваль // Економіка АПК. — 2005. — № 8. — С. 45–52.
4. Мазоренко Д.І. та ін. Інноваційні агротехнології : [монографія] / За ред. Д. І. Мазоренка, Г. Є.Мазнева / Д. І. Мазоренко, Г. Є. Мазнев, О. О. Красноручий, Н. Ю. Гаврилович, О. Ю. Бобловський, О. О. Артеменко, С. О. Заїка. — Х. : ХНТУСГ, 2007. — 385 с.
5. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Степу України / [Кол. авторів] ; Редкол. : М. В. Зубець (гол. редколегії) та ін. — К. : Аграрна наука, 2004. — 844 с.
6. Музиченко А. С. Організаційно-економічний механізм стимулювання інноваційної діяльності в АПК / А.С. Музиченко, Л.М. Малюга // Економіка АПК. — № 11. – 2009. – С.38-43.
7. Мельник Ю.Ф. Стан і перспективи розвитку агропромислового комплексу України / Ю. Ф. Мельник, П.Т. Саблук // Економіка АПК. — 2009. — № 1. — С. 3-15.
8. Мороз Ю.Ю. Моніторинг стану і розвитку амортизаційної політики в сільськогосподарських підприємствах / Ю. Ю. Мороз // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 2 (52). – С. 153-156.

Аннотація

В статье рассмотрены вопросы влияния ресурсобеспечения на эффективность инновационных технологий выращивания сельскохозяйственных культур. Низкий уровень концентрации капитала в отрасли может быть также опосредствован путем ресурсного обеспечения сельскохозяйственного производства. Предоставление расчетные показатели

производственной себестоимости являются информационной базой для планирования текущей деятельности предприятий, а также прогнозирования динамики издержек производства в сельском хозяйстве в контексте изменений в ресурсного обеспечения аграрного производства. Учитывая по-прежнему высокую доля производителей, относящихся к низкому уровню ресурсообеспечения из общего числа а также в контексте необходимости приобретения процессами воспроизводства в агропроизводстве расширенного характера мы должны способствовать сокращению предприятий с низким уровнем обеспечения ресурсным потенциалом.

Ключевые слова: ресурсообеспеченность, себестоимость, производственные затраты, прибыль, маркетинг, менеджмент, инновации, техническая и технологическая обеспечение, инвестиции, экономический эффект.

Summary

In the article the considered questions of influence of level of resource availability are on efficiency of innovative technologies of growing of agricultural cultures. The low level of concentration of capital in industry can be mediated also through the resource providing of agricultural production. Calculation production cost figures are certain by an informative base, both for planning of current activity of enterprises and for prognostication of dynamics of production charges in a plant-grower in the context of changes in the resource providing of agricultural production. To all appearances yet high specific gravity of commodity producers which belong to the low level of the resource providing, in their general amount, and also in the context of necessity of acquisition by reproductive processes in agrovirobnictvi extended

Key words: resource providing, cost, production costs, profits, marketing, management, innovation, technical and technological support, investment, economic effect.

Рецензент – к.е.н., доцент Гачек Т.С.